

It lugter af karry

Kronikøren er professor i planlægning og ikke i tvivl: Indvandringen til Danmark er ikke et problem. Tværtimod er den løsningen.

Af Bent Flyvbjerg

En undersøgelse foretaget af Videnskabsministeriet viser, at der vil mangle mindst 5.000 ingeniører på det danske arbejdsmarked i 2010 og endnu flere i årene efter. Videnskabsminister Helge Sander siger til Nyhedsmagasinet Ingeniøren, at faldet i optaget på ingeniøruddannelserne truer vores fremtid som højteknologisk nation. Ministeren udpeger ingeniører som nøglespillere i det højteknologiske Danmark, fordi de står for hovedparten af dansk innovation og iværksætteri. Og velfærd følger teknologisk udvikling. Vi kan ikke undvære ingeniørerne, hvis Danmarks fremtid skal sikres, siger Sander ifølge Ingeniøren.

Videnskabsministeren har derfor sammen med undervisningsministeren besluttet at analysere fremtidens kompetencebehov og komme med initiativer, der skal styrke ingeniør- og naturvidenskabelige uddannelser og få flere til at blive iværksættere. Analysen skulle være klar ved årsskiftet.

Ministrenes initiativ skal hilses velkommen. Samtidig må advarselsflaget hejses, fordi kommentarerne fra politikere, interesseorganisationer og uddannelsesinstitutioner allerede nu kunne tyde på, at man fantasiløst vil forsøge at løse problemet ved endnu en rekrutteringskampagne rettet mod danske unge for at få flere af dem til at læse ingeniør- og naturvidenskab. Jeg vil derfor tillade mig at komme med et konstruktivt indspark i debatten og den planlagte analyse.

Først skal det slås fast, at vi ikke kan regne med, at de tusindvis af manglende ingeniører, videnskabsfolk og iværksættere kan rekrutteres blandt danske unge. Vi skal selvfølgelig forsøge at få så mange danskere som muligt til at blive ingeniører, videnskabsfolk og iværksættere, så langt er jeg enig. Men danskere kan ikke dække det samlede behov.

Nøglen ligger i udlændingepolitikken, ikke i uddannelsespolitikken. Hvis vi skal finde de færdigheder og den arbejdskraft, som kan sikre Danmarks fremtid som højteknologisk velfærdssamfund, så skal udlændingepolitikken ændres radikalt. Udlændinge skal have lettere ved at arbejde og læse i Danmark. Desuden skal vi have en ny sprogpolitik, så Danmark med sprogene dansk og engelsk officielt bliver tosproget.

Manglen på unge ingeniører, videnskabsfolk og iværksættere er ikke et problem, vi er alene om i Danmark. Det er fælles for de fleste rige lande. Interessant nok vælger unge at droppe ingeniøruddannelser og -videnskab, når et samfund bliver rigt nok. De vil hellere være studieværter og antropologer og have med mennesker at gøre eller realisere sig selv, groft sagt. Men nogen er nødt til at forske og produktudvikle, hvis velstanden skal opretholdes. Problemet forstærkes af den hastigt voksende ældrebyrde.

Andre steder, for eksempel i Storbritannien og Nordamerika, klarer man problemet ved hjælp af indvandring. Det gør vi ikke i Danmark. Vi har indrettet os så bagvendt, at indvandring er blevet et problem i stedet for en løsning. Det er nok den største enkeltforhindring for, at Danmark fremover fortsat kan være blandt verdens bedste, hvad angår velstand og velfærd. Det er derfor også det problem, vi må løse først.

Når man mangler unge på ingeniørstudier og inden for naturvidenskab i Nordamerika - og det gør man - så fylder man simpelthen studiepladserne op med udlændinge. På mange uddannelser udgør udlændinge op mod halvdelen af de studerende. De er ofte indere og kinesere, som har vist sig at være særligt interesserede i højtech og videnskab. Den slags studerende skal vi have flere af i Danmark. Mange flere.

Det er mere end en vittighed, når man i Nordamerika spørger: »Hvordan lugter en ny it-virksomhed?«, og svaret er: »Af karry«, fordi mange virksomheder drives af indere. I år 2000 var 29 procent af hightechvirksomhederne i Silicon Valley ledet af indiske og kinesiske iværksættere. For biotechvirksomheder børsnoteret i USA først i 1990'erne var cirka en fjerdedel af grundlæggerne eller bestyrelsesformændene ikke-amerikanere. Andelen er næppe faldet siden.

Fra 1990 til 2000 voksede den udenlandsk fødte andel af den amerikanske befolkning med 57 procent, fra 19,8 millioner til 31,1 million. I New York var væksten i andelen af udlændinge 71 procent, Minneapolis 197 procent, Denver 258 procent. Andelen af udenlandskfødte indbyggere i byer som New York, Toronto og Vancouver er efterhånden nået op omkring 40 procent.

Så stor indvandring lyder som Bertel Haarders, Pia Kjærgaards og mange andre danskeres værste mareridt. For nordamerikanere lyder det som vækst og velfærd. I Københavns Kommunes seneste oplæg til at gøre byen mere attraktiv, 'København som kreativ by', fremhæves flere tyrkiske grønthandlere seriøst som udtryk for en ønsket forskellighed, der skal medføre kreativitet og vækst. I Nordamerika går man efter flere indisk-kinesiske *hightech start-ups*.

Der er ikke noget galt med tyrkiske grønthandlere. Men i den globale konkurrence om arbejde og velfærd er den amerikansk-indisk-kinesiske model effektiv, fordi den er målrettet mod erhverv med høj værditilvækst, mens den dansk-tyrkiske ikke er det, fordi den resulterer i lavtlønnede serviceerhverv, sort arbejde og flere arbejdsløse. Også her skal vi skifte hest eller have endnu en på banen.

Hertil kommer, at det i undersøgelse efter undersøgelse er vist, at iværksætterånden har det dårligt i Danmark. Søren Hougaard, professor i *entrepreneurship* ved Handelshøjskolen i København, har påpeget det paradoksale i, at et folkefærd, der er så selvforsikret som det danske, ikke skaber flere iværksættere. Vi har et af verdens bedste økonomiske sikkerhedsnet, så vi burde ikke være bange for at tage en chance som iværksættere. Men det er vi.

Søren Hougaard påpeger tryghedsnarkomani som en hovedårsag. Institutionsbørn trives nu engang bedst i institutioner, også som voksne. Vi er en nation af lønmodtagere med lønmodtagermentalitet. Og lønmodtagere bliver typisk ikke iværksættere. Hvad skal vi gøre? Vi skal invitere flere udlændinge til Danmark, så de kan klare iværksætteriet for os, når vi nu ikke selv kan.

Selv i et land som USA, hvor iværksætterånden har det bedre end i Danmark, gælder det, at hyppigheden af iværksættere er to til tre gange større blandt indvandrere end blandt indfødte amerikanere. Det siger Richard Herman, som arbejder med at tiltrække indvandrere til Cleveland, for at byen skal kunne klare sig i konkurrencen med andre byer.

Forklaringen er, at indvandrere er særligt risikovillige. Det at forlade sit hjemland og satse på et nyt liv i et andet land er i sig selv risikovillighed og gåpåmod af højeste karat. Der sker en positiv selektion af risikovillighed alene gennem indvandringsprocessen.

Det gælder desuden, at amerikanske byer med en høj andel af indvandrere er byer med høj vækst. Dette skyldes ikke indvandringen alene, men også at byer med stor indvandring ofte har et tolerant miljø, og at

tolerante miljøer viser sig at tiltrække individer og virksomheder, der skaber høj værditilvækst.

Konsekvensen er, at de amerikanske byer konkurrerer hårdt om at tiltrække indvandrere. Hvor København satser på kultur som væksthjælper, så satser eksempelvis Cleveland på et *immigrant entrepreneurial center*. Formålet er at understøtte væksten af virksomheder ejet af indvandrere og at sende et klart signal kloden rundt - gennem indvandrernes veludbyggede globale netværk - at Cleveland er en by, der tager godt imod sine indvandrere, så der er flere udlændinge, som får lyst til at bosætte sig i byen. Det skal danske byer også i gang med, hvis vi ønsker at forblive blandt verdens rigeste lande.

Vi har altså hårdt brug for flere indvandrere i Danmark - ikke for at pleje vores selvopfattelse som dem, der hjælper andre, men af egoistiske, økonomiske grunde. Vi har brug for den hjælp, som indvandrerne kan give os. Og hvordan er det så, vi har det med indvandrere?

Jeg har arbejdet nogle år i Nordamerika, og det har slået mig, hvor anderledes stemningen er dér mellem lokale og indvandrere sammenlignet med Danmark. I Danmark gør vi langt hen ad vejen indvandrere til et socialt problem, når de krydser landegrænsen, i stedet for til et økonomisk aktiv. Desuden er der mange steder i Danmark en udpræget og ubehagelig 'os kontra dem'-stemning, et classeskel, som ikke mindst Dansk Folkeparti har pustet liv i.

I Nordamerika fornemmer man i højere grad et fælles projekt mellem lokale og indvandrere, både på arbejdspladser og på gadeplan. Man holder i fællesskab samfundet i gang, passer sit arbejde og sit liv. Indvandrere har heller ikke den massivt dårlige presse i Nordamerika, som de har i Danmark.

I Danmark bryster vi os af vores velfærdsmodel og af, at vi tager godt imod indvandrere. Det er ikke rigtigt. Vi sætter mange indvandrere skakmat med vores klientgørelse af dem og med alle vores udviklede regler, som vi ikke engang selv forstår. Hvis jeg var indvandrer, som jeg har været det andre steder, så ville Danmark være lavt placeret på listen over lande, jeg ville overveje at slå mig ned i. Vilkårene er for dårlige.

Danmark er en klub for indforståede, som man skal være så heldig at være født ind i, for at her er godt at bo. Indvandrere, som har et valg - det vil sige folk med en god og efterspurgt uddannelse - er klar over dette, og mange vælger Danmark fra.

I en globaliseret verden rammer vores velfærdsmodel os som en boomerang, der bliver en hindring for velfærd i stedet for en hjælp. Det skyldes, at modellen er møntet på at omfordele velfærd i et lukket system i stedet for at skabe øget velfærd i et åbent.

Sproget er endnu en medvirkende årsag til, at mange højtuddannede udlændinge og udenlandske studerende vælger uden om Danmark. Derfor skal vi indføre engelsk som andet hovedsprog i tillæg til dansk. Det skal ikke betyde en nedprioritering af dansk, men en reel tosprogethed, hvor børn, som er opvokset i Danmark, mestrer begge sprog, og hvor udlændinge kan klare sig på engelsk. Det arbejds- og studiemarked, som derved åbnes for danske virksomheder og uddannelsesinstitutioner til rekruttering af arbejdskraft og studerende, vil blive ubeskriveligt meget større. Og tosprogede danskere vil være langt bedre rustet til at klare sig i en globaliseret og digitaliseret verden, hvor hovedsproget allerede er engelsk i dag.

Mange højtuddannede udlændinge og udenlandske studerende kan engelsk, fordi det inden for deres fag er en forudsætning for at kunne læse faglitteraturen og dermed gennemføre en uddannelse. Det er urealistisk at tro, at vi kan kræve af dem, at de skal lære et hemmeligt sprog som dansk, der tales af mindre end en promille af Jordens befolkning, når de kan engelsk, der tales af mere end en milliard mennesker. Hvis vi insisterer på dansk, så vil de vælge uden om Danmark, som de gør nu. Det har vi ikke råd til.

Det er Danmarks plads blandt verdens rigeste samfund, som står på spil, og dermed grundlaget for den velfærdsmodel, mange danskere er glade for. Mangel på ingeniører, videnskabsfolk, iværksættere og andre kreative professionelle kan true denne plads.

Ovenstående er ment som et forslag til, hvordan vi kan løse problemet. En ting er sikkert: Endnu en kampagne for at rekruttere flere danske gymnasieelever til ingeniørstudier og naturvidenskab gør det ikke. Mere iværksætterstøtte heller ikke. Der skal gås anderledes radikalt til værks med inddragelse af udlændinge- og sprogpolitik. Hvis vi stivner i forrige århundredes fremmedfrygt og velfærdsmodel, så er slaget tabt på forhånd. Det er vores valg at træffe.

Printet fra www.politiken.dk Torsdag 19. aug 2004

Ophavsretten tilhører Politiken. Informationerne må alene anvendes til egen, ikke-kommerciel brug. Artiklen kan findes på adressen: www.politiken.dk/VisArtikel.iasp?PageID=331785